

OSJETI Harmoniju

plavi ciklus

Zf ZAGREBAČKA
FILHARMONIJA

PETAK, 10.3.2023.

KONCERTNA DVORANA LISINSKI / 19:30

GABRIEL BEBESELEA dirigent

Vatroslav Lisinski, Petar Iljič Čajkovski

OSJETI
Harmoniju

PETAK, 10.3.2023.

**ZAGREBAČKA
FILHARMONIJA**

GABRIEL BEBEŠELEA dirigent

VATROSLAV LISINSKI

Večer, idila za orkestar

7'

PETAR ILJIČ ČAJKOVSKI

Manfred-simfonija, op. 58

57'

Lento lugubre

Vivace con spirito

Andante con moto

Allegro con fuoco

GABRIEL BEBEȘELEA

dirigent

Uz ulogu šefa-dirigenta Filharmonije Republike Sjeverne Makedonije te onu šefa-dirigenta Transilvanijske državne filharmonije iz Cluj-Napocce koju je preuzeo početkom sezone 2016./2017.,

Gabriel Bebeșelea godine 2020. postao je šef-dirigent Filharmonije *George Enescu* iz Bukurešta.

Razvio je dinamičnu međunarodnu karijeru te je čest gost poznatih orkestara kao što su Simfonijski orkestar Radio Berlina, *Konzerthausorchester* iz Berlina, Kraljevska filharmonija iz Londona, Nacionalni orkestar grada Toulousea, Nacionalni orkestar Lillea, Opera u Marseilleu, Simfonijski orkestar Barcelone, Singapurski simfonijski orkestar, Ruska narodna filharmonija, Ruski državni akademski simfonijski orkestar *Evgenij Svetlanov* i Opera u Permu.

Među nastupima tijekom sezone 2021./2022. ističu se debitanski nastupi uz *Tonkünstler*-orkestar i *Orquesta*

Sinfónica de Castilla y León te ponovni nastupi uz Bochumske simfoničare, Janáčkovu filharmoniju iz Ostrave, Rusku narodnu filharmoniju, na Festivalu *George Enescu* i u bečkom *Musikvereinu*.

Sa Simfonijskim orkestra Radio Berlina godine 2018. za *Capriccio* objavio je album na kojem je zabilježen novootkriveni oratorij *Duhovi* Georgea Enescua te njegova *Pastorala-fantazija za mali orkestar* (prema izdanju koje je priredio sam Bebeșelea).

Kao operni dirigent, Bebeșelea je 2011. imenovan šefom-dirigentom Rumunjske narodne opere u Iașiju, čime je postao najmlađi šef-dirigent u Rumunjskoj. Godine 2015. imenovan je za šefa-dirigenta Rumunjske narodne opere u Cluj-Napoci.

Poznat je po predanosti istraživanju i otkrivanju glazbe te je tako zaslužan za suvremene izvedbe više

davno zaboravljenih ili zanemarenih remek-djela. U tu je svrhu 2017. osnovao sastav *Musica Ricercata* kao međunarodni umjetnički kolektiv posvećen povijesno obaviještenim izvedbama glazbe od baroka do modernog doba, uz naglasak na ranoj glazbi.

Godine 2011. dodijeljena mu je stipendija *Concertgebouw*-orkestra iz Amsterdama te je tako dobio priliku preuzeti ulogu asistenta nekim od najznačajnijih dirigenata današnjice: Marissu Jansonsu, Bernardu Haitinku, Herbertu Blomstedtu, Christophu von Dohnányiju, Philippeu Herrewegheu, Davidu Zinmanu i Eliahuu Inbalu.

Godine 2015. usavršavao se kod dvaju velikih dirigenata: Bernarda Haitinka na Festivalu u Luzernu te Kurta Masura na Festivalu klasične glazbe *Aurora*.

Rođen 1987., dobitnik je prve nagrade natjecanja *Lovro von Matačić* u Zagrebu 2015. te prve nagrade na natjecanju Glazbene mladeži u Bukureštu 2011. godine. Godine 2018. doktorirao je na Nacionalnom glazbenom sveučilištu u Bukureštu.

OSJETI Harmoniju

VATROSLAV LISINSKI

Večer, idila za orkestar

Idilu za orkestar *Večer* (*Der Abend*) **Vatroslav Lisinski** (1819. - 1854.) započeo je u Zagrebu svibnja 1850. godine. Prema pisanju Lovre Županovića, odlučio se vratiti na školovanje u Prag s jednom orkestralnom skladbom "kojom bi pokazao stupanj svog skladateljskog razvoja i ujedno ishodio dozvolu za polaganje završnog ispita na konzervatoriju". Poslužio se ranije skladanom popijevkom *An die Frühlingsswinde* (1846.), dopisao joj uvod i razradio završetak. Djelo je skladao za klavir četveroručno, a u Pragu dovršio instrumentaciju.

Skladbu je pod vodstvom direktora Praškog konzervatorija Jana Bedřicha Kittla, privatnog učitelja Lisinskog, prouzveo školski orkestar 7. kolovoza 1850. u Pragu. Lisinski se Kittlu odužio posvetom djela.

Franjo Kuhač je prema pričanju Skendera Fabkovića, prijatelja Lisinskog, sastavio program skladbe: "Dubravče ovo hoće da karakteriše ljetnje predvečerje na selu, kad se pastiri i pastirice vraćaju sa stadom kući. Zvuk zvona s tornja na pozdrav gospe, brencanje, cinkanje i zvcnanje zvončiča stada i večernje žuborenje ptica u gnjezdima svojim bilo mi je pri toj idili osobito na umu i u duši". Iako skladba očigledno "izriče određenu programsku ideju prožetu poetskom deskriptivnošću nježnog romantično-impresionističkog karaktera" (L. Županović), sam Lisinski nije napisao ništa što bi Fabkovićevu programu dalo pečat vjerodostojnosti.

U svakom slučaju, rezultat je bila vrlo uspješna trodijelna skladba pastoralnog ugođaja za koju je Kuhač s pravom napisao da je "velekrasni glazbotvor, jedno od najljepših djela Lisinskove muze", a Kuhačevu tvrdnju potvrdila je dugotrajnost ovog djela na koncertnim podijima, kao i u radijskom eteru.

PETAR ILJIČ ČAJKOVSKI

Manfred-simfonija, op. 58

Manfred **Petra Iljiča Čajkovskog** (1840. - 1893.) simfonija je u četiri "prizora" prema Byronovoj dramskoj poemi iz 1817. godine, u h-molu, op. 58, skladana između svibnja i rujna 1885. godine. Ostvarena je u četiri stavka koja prate sljedeći program:

I. Lento lugubre

Manfred luta Alpama. Iscrpljen fatalnim pitanjima postojanja, izmučen uzaludom žudnjom i sjećanjima na prošle zločine, proživljava strašne duhovne muke. Unatoč tome što poznaje okultne znanosti i vlada moćnim silama mraka, ništa na ovome svijetu ne može mu pružiti zaborav koji priželjkuje. Uspomena na izgublenu Astarte, koju je nekad strastveno volio, nagriza njegovo srce, te nema ni, granica, ni kraja Manfredovu očajanju.

II. Vivace con spirito

Apska vila ukazuje se pred Manfredom, ispod duge na slapu.

III. Andante con moto

Pastorala. Slika jednostavnog, slobodnog i spokojnog života stanovnika planine.

IV. Allegro con fuoco

Podzemne odaje Ahrimanove. Paklene orgije. Manfred usred bakanala. Dozivanje i objava Astartina duha, koji mu oprašta. Manfredova smrt.

Posrijedi je trajanjem najopsežnije Čajkovskijevo simfonijsko ostvarenje, ujedno najambicioznije u pogledu orkestralnog aparata.

Ideja za djelo potekla je od glazbenog kritičara Vladimira Stasova, koji je temu Byronova *Manfreda* ponudio Miliju Balakirevu, utemeljitelju ruske *Moćne gomilice*, a ovaj potom starome i boležljivom

Hectoru Berliozu 1867. godine, kada je Berlioz, te zime, bio na svojoj drugoj turneji Rusijom. Među djelima kojima je Berlioz ravnao bio je i njegov *Harold u Italiji*, neobični spoj između koncerta i simfonijske pjesme. Tada je Stasov došao na ideju o djelu prema Byronovu *Manfredu*.

Balakirev nije bio zainteresiran, ali je preuzeo zadatak pronaći "dom" Stasovljevoj ideji. Prvo je pokušao s Berliozom, no Berlioz je ostao hladan prema njegovu prijedlogu. Godinama kasnije, Čajkovski je pisao Balakirevu o novom izdanju *Romea i Julije* koje je ponijelo skladateljevu posvetu Balakirevu. Balakirev je tada iskoristio trenutak i u odgovoru predložio spomenutu ideju Čajkovskom. Čajkovski je otpisao izrazivši interes. Balakirev mu je tada poslao Stasovljev program, ne spomenuvši Stasova, ali spomenuvši da je program ranije ponudio Berliozu. Balakirev je dodao i cjelokupni muzički plan djela, s tonaliteta i tempima za svaki stavak, pa je čak predložio i niz detalja u partituri. "Prije no što ti prenesem program, moram ti reći da tvoja buduća simfonija, baš poput dviju Berliozovih simfonija (*Fantastične* i *Harolda*) mora imati vlastitu *idée fixe* koja će reprezentirati samog Manfreda te koja će se proširiti svim staccima. A evo i programa...". "Ti ćeš to provesti briljantno", uvjeravao ga je. "Takav program pristaje ti poput rukavice ruci". Primivši pismo Čajkovski nije krio razočaranje: "Iz nekog razloga zamišljao sam da će tvoj program probuditi u meni goruću želju za stvaranjem glazbe te sam tvoje pismo očekivao velikim nestrpljenjem. Ali kad sam ga otvorio, doživio sam razočaranje. Tvoj program bi po svemu sudeći mogao služiti simfoničaru koji bi imitirao Berliozu; slažem se da je takva shema efektivna baza simfoniji u Berliozovu stilu. Ali u ovom trenutku ona me ostavlja potpuno hladnim, a kad srce i imaginacija nisu zagrijani, ne isplati se ni započinjati. Da te zadovoljim, mogao bih možda pokušati i iscijediti iz sebe čitav niz više ili manje zanimljivih epizoda, u kojima bi se našla uobičajeno mračna glazba koja opisuje Manfredovo beznadno razočaranje, kao i puno efektivnih instrumentalnih bljeskova u alpski

vilovitom *scherzu*, zori u visokom registru violina i Manfredovoj smrt u *pianissimo* trombonima. Mogao bih okriti te epizode harmonijskim kuriozitetima i pikanterijama, a mogao bih, potom, sve to skupa poslati u svijet pod zvučnim naslovom *Manfred*, *Symphonie d'après* itd. Mogao bih čak primiti i pohvale za plodove svojega truda, ali takva vrsta skladanja mene ne privlači...".

Čajkovski je pritom apostrofirao i svoj odnos prema scenskoj glazbi koju je Robert Schumann skladao za *Manfreda*. "Moglo bi biti da je razlog te bijedne hladnoće s kojom gledam na tvoj program Schumann. Volim njegova *Manfreda* i toliko sam sviknuo da svoj jedan i jedinstveni dojam o Byronovu *Manfredu* vežem uz Schumannova *Manfreda*, da ne znam kako bih mogao pristupiti toj temi i otkriti u njoj glazbu drugu doli one kojom ju je već ovjenčao Schumann".

Dvije godine kasnije Balakirev je dobio priliku ponoviti prijedlog u direktnom susretu, kada je Čajkovski posjetio Sankt Peterburg u povodu premijere *Jevgenija Onjegina*. Ne treba smetnuti s uma da je Balakirev posjedovao veliki utjecaj te da je, usto, bio vrlo uvjerljiv. Nakon duge rasprave o glazbi i religiji, Balakirev je ponovno predložio Čajkovskom Stasovljev scenarij. Priča je završila tako da je Čajkovski koji dan kasnije kupio primjerak *Manfreda*, a uskoro je pisao Balakirevu: "Uskoro ću biti u Alpama, gdje će uvjeti za uspješno prebacivanje *Manfreda* u glazbu biti povoljni, kada ne bih išao tamo s razlogom posjeta prijatelju na samrti."

Nekoliko tjedana kasnije javio je Balakirevu kako je pročitao poemu te da je puno o njoj otad mislio: "Ako još uvijek budem živ, simfonija će biti gotova do kraja ljeta". Tijekom toga putovanja nije se prihvatio skladanja, ali je ideja već pala na plodno tlo.

Travnja 1885. Čajkovski se po povratku u Majdanovo prihvatio djela. U lipnju je pisao Nadeždi von Meck: "Vrijeme tako brzo leti. Još tamo u travnju započeo sam skice za jednu davnu ideju o programnoj simfoniji na temu Byronova *Manfreda*. Sada sam

toliko obuzet radom, da će opera koju također pišem ostati posve po strani. Simfonija zahtijeva golemi trud i rad, s obzirom da je vrlo složena i ozbiljna". U isto vrijeme pisao je Sergeju Tanjejevu: "Nakon nešto dvoumljenja, odlučio sam napisati *Manfreda*, zato što osjećam kako moram ispuniti obećanje koje sam tako nerazborito dao Balakirevu ove zime, te da neću biti na miru dok to ne učinim."

Čajkovskog je doista obuzeo rad na novoj skladbi, pa je po završetku pisao Balakirevu: "Nevoljko sam pristupio *Manfredu* te, da budem iskren, bio obavezan napisati ga zato što sam ti tako obećao, a dao sam čvrsto obećanje... No ubrzo sam postao strašno zaluden njime i ne mogu prizvati u sjećanje kada sam zadnji put osjetio takvo zadovoljstvo tijekom rada, koje me nije napuštalo do samoga kraja". A Nadeždi von Mack priznao je: "Manfred je tako tragičan lik, da se na trenutke i sam prepoznajem u njemu."

Emiliji Pavlovskoj pisao je u kolovozu: "Prema mojemu mišljenju ova simfonija bit će najbolja među svim mojim kompozicijama simfonijske forme...", a u rujnu ponovno Balakirevu: "Ispunio sam tvoju želju. *Manfred* je zaključen... Nisam se dizao sa stolca puna četiri mjeseca. Bilo je jako teško, ali i vrlo zadovoljavajuće... Simfonija je skladana prema tvome programu, u četiri stavka... Vrlo je teška i zahtijeva golemi orkestar".

Djelo je praižvedeno ožujka 1886. u Moskvi na koncertu u sjećanje na Nikolaja Rubinsteina pod vodstvom Maxa Erdmannsdörfera. Nakon praižvedbe Čajkovski je pisao von Meck: "Jako sam zadovoljan sobom. Mislim da je to moje najbolje simfonijsko ostvarenje. Izvedeno je izvrsno, no čini mi se da ga publika nije shvatila te da ga je prihvatila prilično hladno, iako sam na kraju primio ovacije". Kasnije je iznosio oprečna mišljenja o kvaliteti djela, sve do želje da ga gotovo u potpunosti uništi.

Za razliku od Goetheova *Fausta*, Byronov *Manfred*, začudo, nije izazvao veće zanimanje skladatelja u 19. stoljeću. U nekom smislu, *Manfred-simfonija* ostala je u sjeni Čajkovskijevih drugih simfonija, smještena u sendviču između *Četvrte* i *Pete*,

plavi ciklus

čemu je uvelike kumovao i sam Čajkovski svojim ambivalentnim komentarima i stavovima. Zapravo, imamo veliku sreću da večeras možemo čuti ovo izvanredno ostvarenje, s obzirom da je u jednom trenutku skladatelj poželio uništiti čak tri stavka, smatrajući kako je jedino početni stavak vrijedan prerađivanja u simfonijsku pjesmu!

Priprema i realizacija tekstova
G.A.D. PRODUKCIJA / www.gad.hr

OSJETI
Harmoniju

OSJETI
Harmoniju

crveni ciklus

Zf ZAGREBAČKA
FILHARMONIJA

17.3.2023. / 19:30
KONCERTNA DVORANA LISINSKI

LEOPOLD HAGER dirigent
IVAN PODYOMOV oboa

Mendelssohn / Strauss / Dvořák

OSJETI Harmoniju

VIOLINE I. Orest Shourgot, koncertni majstor, Ivan Novinc, Teodora Sucala Matei, Saki Kodama, Ivan Finta, Mario Bratković, Lovorka Moslavac, Lana Dominik, Davide Albanese, Neven Manzoni, Marija Bašić, Martina Sačer Pavlin, Ana Slavica, Odette Cavaliere

VIOLINE II. Sho Akamatsu*, Val Bakrač**, Mirela Džepina Finta, Ivo Jukić, Vlatka Pečić Juranić, Josip Novosel, Margareta Ugrin, Dragana Tomić, Vera Kurova, Sandra Bingula Nožica, Paola Beziza, Branimir Vagroš

VIOLE Lucija Brnadić*, Krešimir Ferenčina**, Tvrtko Pavlin, Aleksandar Jakopanec, Filip Vitko, Magda Skaramuca, Tajana Škorić, Asja Frank Perčić, Lovorka Abramović Šoljan, Pavla Kovač

VIOLONČELA Jasen Chelfi*, Vinko Rucner**, Oliver Dorđević, Martina Pavlin, Tajana Bešić, Emanuel Pavon, Tonka Javorović, Jurica Mrčela

KONTRABASI Mimi Marjanović Gonski*, Antal Papp**, Marko Radić, Borna Dejanović, Tihomir Novak, Ilin Dime Dimovski

FLAUTE Renata Penezić*, Lucija Stilinović

PICCOLO Dani Bošnjak

OBOE Iva Ledenko, Katarina Grubić

ENGLLESKI ROG Žarko Antonić

KLARINETI Davor Reba*, Dunja Košutić

BAS KLARINET Mario Fabijanić*

FAGOTI Matko Smolčić*, Petar Križanić, Aleksandar Čolić

ROGOVI Yevhen Churikov*, Stepan Bebyk, Lenart Istenič, Viktor Kirčenkov*

TRUBE Tomica Rukljić*, Peter Firšt, Dario Cepić, Marin Zokić*

TROMBONI Mario Šincek*, Marin Rabadan, Ivan Mučić

TUBA Krunoslav Babić

TIMPANI Leonardo Losciale

UDARALJKE Tomislav Kovačić*, Željko Grigić, Renato Palatinuš, Fran Krsto Šercar, Mario Čavlek

HARFE Mirjam Lučev Debanić*, Mirjana Krišković

HARMONIUM Franjo Bilić

NADZORNIK ORKESTRA Davor Capković

* vođe dionica / ** zamjenici vođa dionica

ZF ZAGREBAČKA
FILHARMONIJA

31.3.2023. / 19:30

KONCERTNA DVORANA LISINSKI

DAVID DANZMAYR dirigent
JOSIPA BILIĆ sopran

Ludwig van Beethoven / Gustav Mahler

Grad Zagreb

PARTNER U OFF CIKLUSU

MEDIJSKI PARTNERI

SPONZORI

SLUŽBENO VOZILO

Izdavač: Zagrebačka filharmonija

Za izdavača: Mirko Boch, ravnatelj

Urednik: Ivan Lozić

Dizajn i priprema tekstova: G.A.D. PRODUKCIJA d.o.o.

Tisak: Printera Grupa d.o.o.

Cijena koncertnog programa: 2 eura

*Zagrebačka filharmonija zadržava pravo izmjene programa.